

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА

ЕКОНОМІКА КУЛЬТУРИ

ПРОГРАМА ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	028 Менеджмент соціокультурної діяльності
Освітньо-професійна програма	Менеджмент культури

Харків 2026

УДК 33:008](073)

E45

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 11 від 29.01.2026 р.)

Рецензенти:

Дегтяр А.О., доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут».

Афенченко Г.В., доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри культурології та соціальних комунікацій Харківської державної академії культури.

Укладач:

Л.Г. Гетьман, доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри культурології та музеєзнавства ХДАК

E45 **Економіка культури** : програма та навч.-метод. матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, ОПП «Менеджмент культури», спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т культурології та соц. комунікацій, Каф. культурології та музеєзнавства ; [уклад. Гетьман Л. Г.]. Харків : ХДАК, 2026. 26 с.

Навчальний курс «Економіка культури» продовжує освіту здобувачів у сфері управління економічною діяльністю, що пов'язана зі створенням, розподілом та споживанням культурних благ. Зміст курсу розкриває такі поняття як культурні індустрії, культурний продукт та культурні ресурси. Розглядаються питання правового захисту власника культурного продукту, діджиталізації культурної галузі, специфіки характеру та результатів праці, а також джерел і механізми фінансування сфери культури.

УДК 33:008]:338.46](073)

© Харківська державна академія культури, 2026 р.

© Гетьман Л.Г., 2026 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5 Курсова робота -1,5	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Нормативна	
<u>Курсова робота 45</u> Загальна кількість годин - 150	Спеціальність (професійне спрямування): 028 Менеджмент соціокультурної діяльності	Рік підготовки:	
		3-й	-
		Семестр	
		5-й	-
		Лекції	
		32 год.	-
		Практичні, семінарські	
		18 год.	-
		Самостійна робота	
		100 год.	-
		Вид контролю:	
		екзамен	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр		

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 50/100

2. Заплановані результати навчання

«Економіка культури» є обов'язковою дисципліною зі спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності освітньої програми першого (бакалаврського) рівня освіти, яка викладається в VI семестрі в кількості 5 кредитів за ЄКТС.

Обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС та його розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять – 150.

Вивчення дисципліни дає глибоке розуміння характеру економічних відносин в культурі та дії основних елементів господарського механізму при виробництві культурних благ.

В темах курсу розкривається місце і роль економіки культури в системі економічних наук і економіці суспільного сектора, вивчається ресурсний потенціал, досліджується ринок праці в сфері культури, аналізується процес створення культурних товарів, специфіка правового статусу організацій культури, вивчається система господарювання (планування, фінансування, ціноутворення), економічні показники, що характеризують діяльність об'єктів культури.

Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка культури» є формування у здобувачів системи знань про економічні закони і механізми, що діють в галузі культури в умовах ринкових відносин та набуття ефективних навичок прийняття економічних рішень в соціокультурній сфері.

Завдання навчальної дисципліни:

У відповідності до Освітньої програми навчальна дисципліна «Економіка культури» формує наступні **компетентності**:

ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК6 Здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел.
ФК1 Здатність критично усвідомлювати взаємозв'язок між культурними, соціальними та економічними процесами.
ФК2 Здатність аналізувати економічні, екологічні, правові, політичні, соціологічні, технологічні аспекти формування ринку культури.

Програмні результати навчання

ПРН6. Класифікувати та знаходити інноваційні рішення для створення, реалізації і забезпечення соціокультурних потреб людини

ПРН10. Вивчати, узагальнювати та адаптовувати найкращий досвід соціокультурної розбудови

ПРН19. Володіти інструментами фінансово-економічного забезпечення соціокультурної діяльності

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти є виконання завдань, письмової (курсової) роботи та складання підсумкового оцінювання.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є поточне тестування, оцінка за письмову роботу, оцінки за виконання вправ на практичних заняттях, захист рефератів, поточні письмові тести, підсумковий іспит.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до дисципліни. Культура як складова національного багатства

Визначення категорії національна багатство. Національне багатство як економічний показник. Структура національного багатства. Особливості оцінювання культурної спадщини як складової національного багатства.

Тема 2. Культура як сфера економічних відносин. Суб'єкти та продукти галузі культури.

Характерні риси культурного блага. Характеристика споживчих якостей продуктів галузі культури. Економічна форма продуктів культури. Фактор часу у споживанні благ культури. Правовий статус організацій культури.

Суспільні, змішані і приватні культурні блага. Споживачі та виробники продукції культури.

Тема 3. Галузева та організаційна структура культури

Галузева структура культури. Культура як складова національної економіки. Заклади культури. Комерційна і некомерційна діяльність в сфері культури.

Тема 4. Ресурсний потенціал культури. Поведінка учасників ринку в галузі культури

Поняття ресурсної бази. Специфіка ресурсного потенціалу соціокультурної сфери. Класифікація соціально-культурних інститутів за ознакою їх ресурсного забезпечення

Споживачі культурного продукту. Критерії визначення споживчої цінності на ринку культурного продукту. Виробники продукції культури.

Тема 5. Цифровізація галузі культури.

Цифровізація як частина бізнес-процесів в сучасному економічному житті. Цифровізація в вирішенні соціальних проблем. Діджиталізація в культурному просторі: переваги та недоліки. Технічна складова та об'єкти діджиталізації в сфері культури.

Технологія блокчейн як трансформаційний інструментом для збереження та захисту культурної спадщини.

Тема 6. Відносини і форми власності в сфері культури. Інтелектуальна власність

Власність як економічна категорія. Формування приватної власності в галузі культури. Особливості зміни власника культурного продукту. Світовий досвід відносин власності щодо культурної спадщини національного значення.

Правове середовище функціонування галузі культури.

Правовий аспект інтелектуальної власності. Ринкова класифікація об'єктів інтелектуальної власності. Напрямки економічного використання інтелектуальної власності.

Тема 7. Специфіка характеру та результатів праці в культурі. Оплата праці в сфері культури.

Формування та відтворення робочої сили в культурі. Результати праці та особливості мотивації і стимулювання праці в сфері культури. Системи оплати праці в сфері культури. Тарифна система. Гейдингова система.

Тема 8. Джерела і механізми фінансування сфери культури.

Умови та напрями фінансування сфери культури. Основні типи культурної політики, що визначає умови та напрями фінансування сфери культури. Характерні риси та принципи побудови міжнародних моделей фінансування. Інструменти фінансування розвитку невеликих організацій та фірм, що представляють сферу культури та креативної індустрії.

Світовий досвід стимулювання позабюджетного фінансування культури.

Тема 9. Ринок продуктів в галузі культури.

Характеристика попиту. Еластичність попиту. Характеристика пропозиції. Еластичність пропозиції.

Чисельність покупців та ступень їх впливу на ринкову ціну. Вплив чисельності продавців на встановлення ринкової ціни. Специфіка умов входу на ринок. Основні моделі ринку продукції культури.

Ціна та її функції на ринку культури. Види цін та фактори ціноутворення на продукти культури.

Методи оцінки визначення інтелектуальної власності в сфері культури.

Тема 10. Культурна політика: сутність, функції.

Визначення культури та культурної політики. Культурна глобалізація та принципи сучасної культурної політики. Здійснення культурної політики в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Перелік тем (або блоків)	Разом годин	Лекційні	Семінарські	Практичні	Сам. робота
Тема 1. Вступ до дисципліни. Культура як складова національного багатства	14	3		1	10
Тема 2. Культура як сфера економічних відносин. Суб'єкти та продукти галузі культури.	16	4		2	10
Тема 3. Галузева та організаційна структура культури	14	3		1	10
Тема 4. Ресурсний потенціал культури. Поведінка учасників ринку в галузі культури	15	3		2	10
Тема 5. Цифровізація галузі культури.	15	3		2	10
Тема 6. Відносини і форми власності в сфері культури. Інтелектуальна власність.	16	4		2	10
Тема 7. Специфіка характеру та результатів праці в культурі. Оплата праці в сфері культури.	15	3		2	10
Тема 8. Джерела і механізми фінансування сфери культури.	15	3		2	10
Тема 9. Ринок продуктів в галузі культури.	15	3		2	10
Тема 10. Культурна політика: сутність, функції.	15	3		2	10
<i>Всього</i>	150	32		18	100

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Культура як складова національного багатства	1
2	Культура як сфера економічних відносин. Суб'єкти та продукти галузі культури	2
3	Галузева та організаційна структура культури	1
4	Ресурси сфери культури. Суб'єкти ринку культурного продукту	2
5	Цифровізація в галузі культури	2
6	Відносини власності в сфері культури. Інтелектуальна власність.	2
7	Специфіка характеру та результатів праці в культурі. Оплата праці в сфері культури	2
8	Джерела і механізми фінансування сфери культури.	2
9	Ринок продуктів в галузі культури.	2
10	Культурна політика.	2

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Національне багатство і культура. Економіка культури як галузь знань.	10
2	Особливості культурного продукту: виробництво та споживання. Характер економічних відносин в сфері культури. Формування системи економічних категорій культурної діяльності.	10
3.	Поняття і склад сфери культури, її місце в національному господарстві	10
4	Ресурсний потенціал культури. Поведінка учасників ринку в галузі культури	10
5	Цифровізація в культурі. Діджиталізація культурної спадщини	10
6	Майнові відносини в установах культури. Інтелектуальна власність.	10
7	Специфіка характеру праці в культурі. Умови праці. Оплата праці	10
8	Фінансування організацій культури (культурних проєктів). Фандрайзинг. Економічні форми державної підтримки культури і мистецтва в сучасних умовах.	10
9	Економічні показники, що характеризують діяльність об'єктів культури	10
10	Культурна політика. Законодавчі основи економічного регулювання в сфері культури.	10

Тема 1. Вступ до дисципліни. Культура як складова національного багатства

Практичне заняття: Культура як складова національного багатства

Мета: розглянути взаємовідносини економіки та культури, засвоїти предмет, задачі, основні поняття економіки культури. Визначити культуру як нематеріальну складову національного багатства.

Завдання.

Підготувати доповіді на питання

1. Культура як явище (багатозначність поняття). Функції та роль культури у суспільстві.

2. Людина як суб'єкт та об'єкт культури.

3. Формування культурного середовища.

4. Культура в контексті нематеріальної складової національного багатства.

5. Оцінка національного багатства в контексті міжнародного досвіду.

Самостійна робота студентів: Національне багатство і культура. Економіка культури як галузь знань

Мета: засвоїти та поглибити знання з основних понять, предмету та завдання економіки культури

Завдання

Завдання 1. Проаналізувати поняття «Національне багатство» та визначити його структуру за ознакою речова та неречова складова.

Завдання 2. Користуючись статистичними даними, ресурсами Інтернет, охарактеризуйте тенденції розвитку економіки та культури України (рівень ВВП, рівень ВВП на душу населення, частка витрат на дозвілля і культуру, мережа організацій культури і навчальних закладів культури і мистецтв, забезпеченість населення закладами культури і мистецтва всіх відомств та ін.).

Зробіть висновки: Чи залежить розвиток культури від розвитку економіки? Чи, навпаки, розвиток культури визначає економічний розвиток. Чи є коректним таке порівняння?

Тема 2. Культура як сфера економічних відносин. Суб'єкти та продукти галузі культури

Практичне заняття: Культура як сфера економічних відносин. Суб'єкти та продукти галузі культури

Мета: розглянути культуру як сферу економічних відносин, визначити специфіку культурного продукту та особливості його споживання.

Завдання

Підготувати доповідь:

1. Характерні риси культурного блага

2. Специфіка визначення споживчої вартості продукту сфери культури.

3. Фактор часу у споживанні благ культури

4. Суспільні, змішані і приватні культурні блага

Самостійна робота: Особливості культурного продукту: виробництво та споживання. Характер економічних відносин в сфері культури. Формування системи економічних категорій культурної діяльності

Мета: поглибити знання з питань специфіки виробництва і споживання культурного продукту, які впливають на формування попиту та пропозиції на відповідному ринку. розкрити характер економічних відносин, визначити специфіку інтеграції сфери культури і мистецтва в систему ринкових відносин

Завдання

Завдання 1. Дослідите та надайте у вигляді есе тезу про те, що вільний час населення можна вважати ресурсом розвитку галузі культури.

Завдання 2. Поясніть поняття «невидима рука ринку» та в чому його особливість в економіці культури?

Завдання 3. Написати есе «Соціально-культурний продукт: його види і результати впливу на споживача».

Тема 3. Галузева та організаційна структура культури

Практичне заняття: Галузева та організаційна структура культури

Мета: вивчити галузеву структуру культури, познайомити студентів з основними нормативно-правовими документами, що регламентують економіку галузі; розглянути напрямки економічного розвитку галузі

Завдання

Підготувати доповідь на питання;

1. Культура як галузь соціально-економічної діяльності.: сутність, характерні риси
2. Види діяльності у сфері культури.
3. Суб'єкти соціально-культурної діяльності.
4. Моделі взаємодії культури і економіки.

Самостійна робота. Поняття і склад сфери культури, її місце в національному господарстві

Мета: поглибити знання щодо галузевої структури культури та основних видів діяльності в цій сфері. Визначити внесок сфери культури в соціально-економічний розвиток країни.

Для самостійного виконання завдань потрібно попередньо дослідити наступне:

- 1) галузева структура культури;
- 2) організаційна структура культури;
- 3) ким і в чому затребувана сфера культури?
- 4) самостійний внесок сфери культури в економіку регіону;
- 5) для яких галузей сфера культури виступає в якості необхідного компонента інфраструктури?
- 6) сфера культури як фактор консолідації різних соціальних груп;
- 7) державне регулювання в сфері культури;
- 8) міжнародні акти та вітчизняне законодавство з питань культури

Завдання

Завдання 1. Користуючись Класифікатором видів економічної діяльності України (КВЕД), зробіть характеристику галузі культури та її структуру.

Завдання 2. Написати есе про основні тенденції розвитку галузі «культура і мистецтво» на сучасному етапі.

Завдання 3. Які ознаки таких галузевих систем, як виконавське мистецтво, музейна справа, клубна діяльність, преса, телебачення, дозволяють об'єднати їх загальним поняттям «сфера культури»?

Тема 4. Ресурси соціально-культурної сфери. Поведінка учасників ринку в галузі культури

Практичне заняття: Ресурси соціально-культурної сфери. Поведінка учасників ринку в галузі культури

Мета: вивчити основні види економічних ресурсів, розглянути вільний час, доходи та рівень культури населення як ресурси розвитку галузі.

Завдання

Методична порада щодо виконання – дотримуватись певної логіки послідовності. А, саме, почати з ознайомлення з наступними питаннями: розкрити загальне поняття ресурсів; охарактеризувати види ресурсів (майнові ресурси закладів культури, кадрові ресурси, часові ресурси, природні ресурси); характеристика основних фондів: їх видова структура, термін служби, вартісна оцінка; характеристика оборотних засобів: видова структура, термін служби.

Підготувати доповіді на питання.

1. Поняття ресурсної бази. Різновиди ресурсів
2. Специфіка ресурсного потенціалу соціокультурної сфери
3. Доходи населення як ресурс розвитку галузі: вплив на розвиток культури
4. Типологія об'єктів соціально-культурної сфери
5. Класифікація соціально-культурних інститутів за ознакою їх ресурсного забезпечення

Самостійна робота: Ресурсний потенціал культури. Поведінка учасників ринку в галузі культури

Мета: поглибити знання в питаннях формування та використання ресурсного потенціалу культурної сфери

Завдання

Завдання 1. Скласти перелік видів основних засобів з урахуванням специфіки діяльності установи культури.

Завдання 2. Користуючись статистичними даними, ресурсами Інтернет, надайте визначення рівня культури населення як ресурсу розвитку галузі. Визначте фактори, що впливають на динаміку культурних потреб (сформуйте результат в таблицю).

Фактор	Напрямок впливу (збільшує, зменшує)
---------------	--

Завдання 3. Дослідити характерні ознаки поведінки учасників ринку в сфері культури.

Тема 5. Цифровізація в галузі культури

Практичне заняття: Цифровізація в галузі культури

Мета: вивчити особливості і проблеми процесу діджиталізації, що відбуваються в культурному просторі як частина розвитку цифрової культури в Україні

Завдання

Методична порада щодо виконання – дотримуватись логічної послідовності вивчення. А, саме, почати з ознайомлення з основними аспектами діджиталізації культури, а саме: оцифрування об'єктів, створення цифрових інфраструктур, набуття та розвиток цифрових компетентностей, інтеграція з інформаційною політикою тощо

Підготувати доповідь:

1. Цифровізація як частина бізнес-процесів в сучасному економічному житті
2. Основні аспекти діджиталізації.
3. Діджиталізація в культурному просторі: переваги та недоліки.
4. Технічна складова та об'єкти діджиталізації в сфері культури

Самостійна робота: Цифровізація в культурі. Діджиталізація культурної спадщини.

Мета: Поглибити знання щодо процесів цифровізації культурного простору.

Завдання

Завдання 1. Надайте характеристику ключових аспектів і завдань діджиталізації в сфері культури. Результати наведіть в таблиці.

Аспект діджиталізації	Основне завдання
-----------------------	------------------

Завдання 2. Скласти перелік фахівців, необхідних для реалізації проекту з оцифрування наукової бібліотеки.

Тема 6. Відносини і форми власності в сфері культури. Інтелектуальна власність

Практичне заняття: Відносини і форми власності в сфері культури. Інтелектуальна власність

Мета: визначити культурний продукт як об'єкт інтелектуальної власності, обґрунтувати необхідність відповідних дій з боку суб'єктів економічних відносин щодо її захисту.

Завдання

Підготувати доповіді на питання

1. Сутнісні характеристики поняття інтелектуальна власність.
2. Культурний продукт як об'єкт інтелектуальної власності
3. Специфіка власності в соціально-культурній сфері
4. Правовий статус організацій культури
5. Об'єкти авторського права та суміжних прав в Україні.

Самостійна робота: Майнові відносини в сфері культури. Інтелектуальна власність

Мета: поглибити знання щодо поняття інтелектуального продукту та функціонування системи його захисту.

Завдання

Завдання 1. Надати організаційну структуру управління однієї з установ соціокультурної сфери Харкова (бібліотеки, музею, театру, будинку культури, спортивного, дозвілєвого центру і т.д.). Визначити вплив її правового статусу на можливості діяльності.

Сформулювати систему цілей, що вирішуються керівництвом та відділами соціокультурних установ.

Порівняти організаційну структуру управління з аналогічними установами інших міст країни (світу) і намітити шляхи вдосконалення діяльності установ Харкова (на прикладі досліджувальної установи).

Завдання 2. Користуючись статистичними даними, ресурсами Інтернет, обґрунтуйте необхідність захисту та визначте державні структури правової охорони інтелектуальної власності в сфері культури.

Тема 7. Специфіка характеру та результатів праці в культурі. Оплата праці в сфері культури

Практичне заняття. Характер та результати праці в культурі. Оплата праці в сфері культури

Мета: вивчити особливості характеру та результатів праці в культурі, засвоїти принципи оплати праці, виробити навички аналізу проблем в управлінні персоналом і прийняття оптимальних рішень

Завдання

Підготувати доповідь.

1. Персонал в сфері культури і кадрова політика.
2. Особливості праці в сфері культури. Вимоги до працівників сфери культури і проблеми їх підготовки.
3. Специфічні характеристики та особливості кар'єрного шляху зайнятих у сфері культури
4. Умови праці у сфері культури та креативності

Самостійна робота: Специфіка характеру праці в культурі. Умови праці. Оплата праці.

Мета: поглибити знання з питань особливостей праці в сфері культури, специфіки її умов та оплати.

Завдання

Завдання 1. Визначити чисельність працівників державного архіву. Річний фонд робочого часу 2028 годин.

Таблиця 1

Відомості про роботу державного архіву (тис. аркушів)

Показник	Трудомісткість, хв/аркуш	1	2	3	4	5
Прийом документів	0,5	45	38	65	52	29
Видача довідок	0,8	126	92	180	174	84
Поточне зберігання	0,3	900	650	942	1230	560
Здача документів на утилізацію	0,4	51	42	59	56	32

Завдання 2. Розрахуйте нетто заробітну плату одного зі співробітників установи культури. Якщо бруто вона складає 25 тис.грн.

Завдання 3. Проаналізуйте типовий контракт з професійними творчими працівниками (художнім та артистичним персоналом) державних та комунальних закладів культури. Та запропонуйте варіанти специфічних (додатків) додатків до контракту

Тема 8. Джерела і механізми фінансування сфери культури

Практичне заняття: Джерела і механізми фінансування сфери культури

Мета: розглянути сутність та способи фінансування сфери культури.

Завдання

Підготувати доповідь:

1. Культура як чинник соціально-економічного життя
2. Умови та напрями фінансування сфери культури
3. Міжнародні моделі фінансування закладів культури і мистецтв
4. Інструменти фінансування розвитку культури.

5. Фандрейзинг і спонсорська діяльність як джерело фінансування культури

Питання для дискусії

1. Особливості фінансування установи соціокультурної сфери в залежності від її форми власності.
2. Визначення пріоритетів підтримки і розвитку культури: зарубіжний та вітчизняний досвід.
3. Чому предметом громадського фінансування виступає кінематограф і не виступає виробництво аудіопродукції?
4. Порівняйте переваги і недоліки фінансової підтримки культурної діяльності, яка надається державою та недержавними благодійними організаціями та приватними особами.
5. Які переваги і недоліки сучасної системи громадського фінансування організацій сфери культури в Україні?
6. Мотивація благодійності в сфері культури.

Самостійна робота: Фінансування організацій культури (культурних проектів). Фандрайзинг. Економічні форми державної підтримки культури і мистецтва в сучасних умовах

Мета: поглиблення знань з питань різноманітних інструментів і засобів фінансування культурної сфери.

Завдання

Завдання 1. У галузях соціально-культурної сфери велику питому вагу становить нематеріалізована праця, тому що в цих галузях сфери створюється безліч нематеріальних благ. Нематеріалізованість послуг, що надаються, створює складності оцінки, ускладнює опис їх якості. Для багатьох послуг складно встановити предмет послуги. При цьому різноманітність видів послуг в соціально-культурній сфері дозволяє збільшувати обсяг попиту, що призводить до зростання цін (квитки на концерт знаменитості), в той же час є певні види послуг (при виробництві яких також використовується нематеріалізована праця) на які дуже низький рівень попиту при низькій ціні (квитки на екскурсію в музей).

Необхідно зняти протиріччя і привести практичні приклади.

Завдання 2. Зробіть короткий огляд програми/проекту у сфері культури України, що реалізується за фінансової підтримки зарубіжних урядів, міжнародних організацій, вітчизняних організацій.

Завдання 3. Що таке ефект колії? Обґрунтуйте необхідність державної підтримки галузі культури.

Завдання 4. Дайте коротку відповідь (3 - 5 речень) на питання «Для мене фандрайзинг це ...?»

Тема 9. Ринок продуктів в галузі культури

Економічні показники, що характеризують діяльність об'єктів культури

Практичне заняття з набуття навичок калькулювання собівартості культурного продукту, розуміння процесів ціноутворення і принципів розподілу виручки від реалізації культурного продукту або надання соціально-культурної послуги.

Мета: набути практичного досвіду щодо розрахування економічно-обґрунтованої вартості культурного продукту.

Завдання

Підготувати доповідь:

1. Поняття соціально-культурної послуги.
2. Попит та пропозиція на ринку культури.

3. Основні принципи ціноутворення
4. Особливості ціноутворення в культурі.
5. SWOT-аналіз фірми (організації) соціокультурної сфери.

Питання для дискусії

- 1 Економічна природа цін на продукти культури.
- 2 Ринок «лимонів» Джорджа Акерлофа.
- 3 Чому при вільному ціноутворенні на квитки в театри і концертні зали існує практика продажу таких квитків з рук за спекулятивними цінами.

Теоретико-методична інформація

Будь-яка ціна містить у собі визначені елементи.

Склад ціни – значення елементів ціни в абсолютному вираженні.

Структура ціни – питома вага окремих елементів у складі ціни, виражена у процентах чи частках одиниць.

Повна собівартість продукції визначається витратами на її виробництво і реалізацію. Витрати, які входять до складу собівартості, поділяють на умовно-постійні, обсяг яких не змінюється зі змінами обсягів випуску продукції, та умовно-змінні, обсяг яких прямо пропорційно залежить від зміни обсягів виробництва.

Прибуток – обов'язковий елемент ціни, може даватися як у процентах до собівартості, так і в абсолютному значенні.

Податки – форма платежу, стягнута з доходів, установлюється централізовано у вигляді процентних ставок і часток неоподаткованого мінімуму.

У практиці ціноутворення звичайно визначають відпускну ціну підприємства

Калькуляція собівартості продукції: Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі витрати підприємства на її випуск і реалізацію. Собівартість є одним з найважливіших узагальнюючих показників діяльності підприємства, що відображає ефективність використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

У процесі виробництва продукції споживається матеріал, напівфабрикати, що комплектують вироби, як, наприклад, продукція машинобудування, вагонобудування, приладобудування використовуються різноманітні види устаткування, оснащення, інструменту; застосовується праця різних категорій працівників.

Залежно від виробничого призначення витрати класифікуються за економічними елементами і статтями калькуляції.

При класифікації витрат за економічними елементами у них включаються витрати однорідного економічного призначення: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація. За статтями калькуляції при такій класифікації розраховується калькуляція собівартості одиниці й складається кошторис витрат на виробництво продукції.

За способом включення витрати поділяються на прямі й непрямі. Прямі безпосередньо пов'язані з виготовленням виробу, відносяться на собівартість одиниці продукції. Непрямі витрати пов'язані одночасно з декількома технологічними процесами або роботою цеху, підприємства в цілому. Такі витрати розраховують у процентному відношенні.

Завдання

Завдання 1. У 2025 році, постійні витрати видавництва музею склали 20 тис. грн, змінні витрати - 80 грн на одиницю друкованої продукції. Рентабельність виробництва видавництва музею склала 35%. Обсяг виробництва і реалізації друкованої продукції - 500 шт.

Визначити ціну за одиницю друкованої продукції і запас міцності видавництва музею. Охарактеризувати отримані результати.

Завдання 2. Визначити рівень роздрібною ціни:

Собівартість 250 грн;
Прибуток 15%
ПДВ 20 %;
Торгівельна націнка 20 %
Посередницька націнка 10%

Завдання 3. Скласти кошторис витрат на проведення відкритого Всеукраїнського фестивалю студентських та молодіжних аматорських театрів «Театральна сесія 2022».

Завдання 4. У звітному періоді театр мав такі витрати: орендна плата - 200 тис. грн, заробітна плата основного персоналу – 260 тис. грн, капітальний ремонт – 100 тис. грн, комунальні витрати – 35 тис. грн, витрата матеріалів – 500 грн на одиницю сувенірної продукції, поточний ремонт – 40 тис. грн, сплачений штраф – 12 тис. грн.

Виручка від реалізації сувенірної продукції склала 1550 тис. грн, ціна за одиницю сувенірної продукції – 1450 грн. Визначити собівартість сувенірної продукції.

Тема 10. Культурна політика: сутність, функції.

Практичне заняття: Культурна політика: сутність, функції

Мета: отримати уявлення про дії держави та суспільства щодо збереження, розвитку та поширення культури та культурної спадщини.

Завдання

Підготувати доповідь

- 1.Визначення культури та культурної політики.
- 2.Принципи культурної політики
- 3.Класифікація моделей культурної політики
- 4.Основні типи культурної політики
- 5.Культурна глобалізація та принципи сучасної культурної політики

Самостійна робота. Культурна політика. Законодавчі основи економічного регулювання в сфері культури.

Мета: закріпити і поглибити знання щодо моделей культурної політики, значення культурної глобалізації та розробки і впровадження культурної політики.

Завдання

Завдання 1. З використанням літературних джерел, розглянути питання взаємодії в сучасному світі держави і культури. Мова йде про визначення меж втручання в культурні процеси, особливості взаємодії в ринкових умовах, використання культурного продукту з метою виховання та формування суспільної думки.

Завдання 2. Дослідити дію культурної політики держави як фактору утвердження національної ідентичності.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

- 1.Культура та культурне середовище.
Оцінка національного багатства в контексті міжнародного досвіду.
Економічний розрахунок національного багатства.
Характерні риси культурного блага
Визначення споживчої вартості продукту сфери культури.
Фактор часу у споживанні благ культури
Суспільні, змішані і приватні культурні блага.
Культура як галузь соціально-економічної діяльності.: сутність, характерні риси
Види діяльності у сфері культури.

- Суб'єкти соціально-культурної діяльності.
 Моделі взаємодії культури і економіки.
 Поняття ресурсної бази
 Специфіка ресурсного потенціалу соціокультурної сфери
 Класифікація соціально-культурних інститутів за ознакою їх ресурсного забезпечення
15. Цифровізація як частина бізнес-процесів в сучасному економічному житті
  16. Діджиталізація в культурному просторі: переваги та недоліки.
  17. Технічна складова та об'єкти діджиталізації в сфері культури
  18. Сутнісні характеристики поняття інтелектуальна власність
  19. Специфіка власності в соціально-культурній сфері
  20. Об'єкти авторського права та суміжних прав в Україні.
  21. Необхідність захисту та державна структура правової охорони інтелектуальної власності в сфері культури.
  22. Культура як чинник соціально-економічного життя
  23. Умови та напрями фінансування сфери культури
  24. Міжнародні моделі фінансування закладів культури і мистецтв
  25. Інструменти фінансування розвитку культури та креативних індустрій
  26. Ціноутворення в галузі культури.
  27. Фактори, що впливають на формування ціни культурного продукту
  28. Визначення культури та культурної політики.
  29. Основні типи культурної політики
  30. Культурна глобалізація та принципи сучасної культурної політики.
  31. Здійснення культурної політики в Україні.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Чи слід вважати інтелектуальну компетентність та рівень освіченості ознакою креативності (додаткової до творчості)?
  - А) так
  - Б) ні
2. Основними складовими формування креативного середовища є наступні:
  - А) креативні індустрії або складові креативної сфери, креативний клас, креативний капітал
  - Б) система захисту інтелектуальної власності, капітал.
  - В) креативний клас, освітня інфраструктура, креативні індустрії.
3. Якщо сценарний твір не є оригінальним, а є результатом переробки іншого твору, чи є він об'єктом авторського права?
  - А) так
  - Б) ні
4. Польська модель фінансування культури характеризується:
  - А) фінансуванням переважно з боку спонсорів
  - Б) переважно державним фінансуванням
  - В) переважно самофінансування
5. Назвіть ключові ознаки об'єкту авторського права:
  - А) документ про спадщину
  - Б) креативність продукту
  - В) творчий характер продукту та вираження в будь-якій об'єктивній формі

6. Здійснення театральної діяльності (виконання танців, акторське виконання, використання фонограм) є:
- А) об'єктами авторського права
  - Б) об'єктами суміжних прав
7. Сутність американської моделі фінансування галузі культури полягає в:
- А) превалюванні державного фінансування
  - Б) виключно приватне фінансування
  - В) симбіоз ринку та державного регулювання
8. Якщо сценарний твір не є оригінальним, а є результатом переробки іншого твору, чи є він об'єктом авторського права?
- А) так
  - Б) ні
9. Чи є цифрові компетенції основною умовою формування якості людського капіталу в креативній сфері?
- А) так
  - Б) ні
10. Твори образотворчого мистецтва к об'єкти авторського права мають наступну особливість:
- А) існують в одиничному примірнику і тісно пов'язані з матеріальним носієм
  - Б) існують у багатьох примірниках
  - В) можуть бути легко відтворені
11. Який цінний економічний ресурс обов'язково використовується у виробництві культурного продукту?
- А) коштовні метали
  - Б) творчі та інтелектуальні здатності працівника
  - В) фізична сила та психологічна витримка працівника
12. Французька модель фінансування культури характеризується:
- А) переважно державним фінансуванням
  - Б) фінансуванням переважно з боку спонсорів
  - В) переважно самофінансуванням
13. Результативність використання креативного продукту (товару) залежить від:
- А) кількості товару
  - Б) власних здібностей споживача
  - В) можливостей постачання товару
  - Г) існуючих інструкцій
14. Послуги з фандрайзингу це:
- А) послуги з поповнення фондів
  - Б) консалтингові послуги
  - В) юридичні послуги
  - Г) аудиторські послуги
15. Чи притаманні культурному продукту об'єктивні критерії якості?
- А) так
  - Б) ні

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Використовуються такі методи:

- пояснювально-ілюстративний (лекція, розповідь, бесіда, роз'яснення, візуальний супровід лекційних та практичних занять через презентації),

- репродуктивний (бесіда, опитування практичні вправи, робота з пропонованими джерелами),
- частково-пошуковий (проблемного викладення: розв'язання ситуацій, навчальний диспут).

ФОРМИ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Форми контролю

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний	Практичні заняття, перевірка завдань самостійної роботи
2.	Підсумковий контроль	Екзамен

Поточний контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, він має на меті перевірку рівня підготовки здобувача до виконання конкретної роботи. Індивідуальне і фронтальне опитування на практичних заняттях, поточне тестування, співбесіда.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль знань передбачений у формі екзамену, проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни. Усна відповідь на екзаменаційний білет з попередньою підготовкою.

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконанні вчасно у встановлені терміни. Під час роботи над індивідуальним завданням не допустимо порушення академічної доброчесності. Виступи та презентації мають бути авторськими та оригінальними.

Відпрацювання пропущених занять. Перезарахування результатів вивчення навчальної дисципліни. Якщо здобувач відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконанні завдання під час консультативного заняття.

Шкала орієнтовного нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

Письмова відповідь на питання до теми - 5

Доповідь під час семінару — 1-3;

Виконання практичного завдання до 5 балів

Зарахування результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти – за рішенням кафедри на основі заяви здобувача та наданих даних (до 10% загальної кількості балів, відведених на поточний контроль)

Звіт про виконання самостійної роботи (реферат, есе тощо) – 5-7 балів

Підсумковий контроль (іспит) – до 40 балів

Схема нарахування балів, які отримують студенти

<i>T</i> <i>1</i>	<i>T</i> <i>2</i>	<i>T</i> <i>3</i>	<i>T</i> <i>4</i>	<i>T</i> <i>5</i>	<i>T</i> <i>6</i>	<i>T</i> <i>7</i>	<i>T</i> <i>8</i>	<i>T</i> <i>9</i>	<i>T</i> <i>10</i>	Виконання необов'язкових завдань	Підсумкови й контроль	Сум <i>a</i>
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	До 10	До 40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Закон України «Про культуру» (від 03.07.2010 р. № 2778-VI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
2. Безгін О.І. Культурна політика та мистецька освіта: моделювання процесів: монографія. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2013.
3. Безклубенко С.Д. Політекономія мистецтва. К.: ДАКККіМ, 2003, 186 с
4. Гагоорт Г. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль. Переклад з англійської мови. Львів: Літопис, 2008, 357 с.
5. Здіорук С.І. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті: аналіт. доп./ С.І.Здіорук, О.М.Литвиненко, О.П.Розумна; за ред. С.І.Здіорука. К.: НІСД, 2012. 64 с.
6. Кольбер Ф. Маркетинг у сфері культури та мистецтва. Львів. „Кальварія”, 2004, 240 с.
7. Назарова Г.В., Сотнікова Ю.В. Креативна економіка та менеджмент: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018, 160 с.
8. Пархоменко І.І. До проблеми дефініції понять економіки культури: культурна цінність // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Філософія. Політологія. К., 2016. №1 (120). С.35-39
9. Шейко В. М. Культура України в глобалізаційноцивілізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти): монографія / Василь Шейко; Національна академія мистецтв України. Київ : Ін-т культурології, 2011, 624 с.

Інформаційні ресурси

1. Асоціація культурних індустрій. URL: <http://culture.in.ua>
2. Бібліотека Харківської державної академії культури // <http://lib-hdak.in.ua/>
3. Бізнес у сфері креативних індустрій. Посібник Nesta. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/creativeenterprise/toolkit>
4. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Дуже культурний менеджмент: відеокурс Українського культурного фонду. Сайт громадської організації «Інформаційно-аналітичний центр «Громадський Простір». URL: <https://www.prostir.ua/?library=duzhe-kulturnyj-menedzhment>
6. Культура і регіони: інформаційний дайджест Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/dajdzhest-kultura-i-regiony>
7. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua>
8. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua>
9. Український культурний фонд. URL: https://ucf.in.ua/p/management_lectures
10. Український центр культурних досліджень. URL: <http://uccs.org.ua>
11. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка. Електронний каталог, бази даних, електронні документи. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
12. Харківська обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://library.kharkov.ua>

ГЛОСАРІЙ (ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ)

Авторське право - основна форма захисту культурних продуктів, коли автори творчих продуктів мають виключне право на їх використання та поширення.

Англійський аукціон (підвищувальний) - найпоширеніший вид аукціону, який передбачає, що покупці пропонують за товар покроково зростаючу ціну, поки не залишиться один аукціонер – переможець

Антрепренерство - один з творців «конфедерації антрепренерів», що оперують під дахом корпорації. У простому випадку власник такої фірми виступає як власник своєї технічної ідеї, але певне 5 право на її комерційне використання набуває венчурний фонд, що фінансував антрепренера

Антимонополне законодавство - нормативні акти, що визначають організаційні та правові засади розвитку конкуренції, заходи попередження, обмеження і припинення монополістичної діяльності та нечесної конкуренції.

Асиміляція культурна (від лат. assimilatio - уподібнення) - механічне засвоєння нових цінностей, поглинання (повне або часткове) однієї культури іншою; як правило, більш слабка культура розчиняється в більш сильній.

Аукціон - це публічний продаж товарів, цінних паперів, майна підприємств, творів мистецтва та інших об'єктів, який проводиться за заздалегідь встановленими правилами

Багатогалузевий концерн — об'єднання десятків і сотень підприємств, різних галузей промисловості транспорту, торгівлі, учасники якого втрачають власність на засоби виробництва і вироблений продукт, а голова фірми здійснює фінансовий контроль за іншими учасниками об'єднання.

Бернська конвенція (1886 р.) — це одна з головних міжнародних угод, яка регулює питання авторських прав. Вона передбачає автоматичний захист авторських прав у країнах-членах конвенції без необхідності спеціальної реєстрації.

Блага - матеріальні речі та послуги, які використовуються для задоволення потреб людини.

Венчур - мале підприємство, що створюється великою компанією для розробки, відробітку або досвідченого впровадження нових технологій, продукції або послуг. Велика компанія при цьому, у разі невдачі венчура, може дистанціюватися від нього, а у разі успіху - показати своє верховенство.

Вільна конкуренція (досконала) - це конкуренція, для якої характерні велика кількість конкурентів - виробників і конкурентів - покупців, вільний доступ товаровиробників до будь-якого виду діяльності.

Вільне ринкове господарство - ринкова система, що будується на свободі підприємництва і майже не передбачає втручання держави в економіку.

Вид економічної діяльності – процес, що призводить до отримання однорідного набору продукції (товарів або послуг).

Власність - суспільні відносини між людьми щодо привласнення умов їхньої життєдіяльності: засобів виробництва, благ особистого споживання, інших економічних та соціальних благ.

Власність інтелектуальна — відносини належності, володіння, розпоряджання та використання (в їх юридичному та економічному змісті) щодо продуктів інтелектуальної діяльності: творів науки, літератури та мистецтва, записів на носіях інформації, прав на копіювання та розповсюдження патентів, ліцензій, знаків на товари та послуги, прав на винаходи, промислових чи наукових зразків, креслень, моделей, схем програмних засобів та ін.; прав на інформацію щодо промислового комерційного або наукового досвіду (“ноу-хау”).

Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO) - міжнародна організація, що регулює захист прав інтелектуальної власності на глобальному рівні.

Галузь економіки – це сукупність виробничих одиниць, що здійснюють переважно однаковий вид економічної діяльності.

Глобальні проблеми - проблеми, які зачіпають життя всього людства, а їх розв'язання можливе лише зусиллями всіх народів, що населяють Землю.

Глобалізація - багатоаспектний процес перетворення світу в цілісну систему.

Голландський аукціон - аукціон, на якому торг починається з дуже високої ціни і ведеться з її зниженням, поки не знайдеться покупець, який згоден купити за оголошеною ціною.

Гроші - загальний еквівалент, на який обмінюються всі товари, результат об'єктивного історичного процесу розвитку обміну; засіб вираження вартості будь-яких товарів, тобто все те, що приймається в оплату за товари та послуги.

Грошова система - форма організації грошового обігу, яка сформувалася в країні історично та закріплена законодавчо (масштаб цін, порядок карбування монет, емісія, порядок обігу та вилучення грошових знаків), регламентація безготівкового обігу та інститутів грошового обігу (центральный банк, міністерство фінансів та скарбниця).

Грошові знаки - паперові та інші символи вартості, що замінюють повноцінні золоті монети і вводяться в обіг державою (з примусовим курсом) як обов'язкові для всіх установ, організацій і осіб.

Групова власність - форма організації власності, що характеризується належністю умов виробництва групі осіб (фізичних, юридичних) на принципах сумісного (колективного) або пайового (дольового) володіння майном та відповідної участі у прибутках.

Девестернізація - згідно з С. Гантінгтоном, у незахідних цивілізаціях процес повернення до своїх культурних витоків.

Дегуманізація - втрата суспільством духовних та моральних цінностей, відмова від світогляду, що заснований на справедливості, увазі і повазі до особистості, індивідуальних якостей людини.

Державна власність - привласнення державою (як суб'єктом власності) засобів виробництва, інтелектуальної власності частини НД та інших об'єктів у всіх сферах суспільного відтворення; форма організації відносин власності, за якої її об'єкти належать усьому народу країни - суспільству, а суб'єктом їх управління (володіння, розпоряджання та використання) виступає держава як представницький орган суспільства.

Діджиталізація – переведення інформації в цифрову форму – в сучасних суспільствах лише починає ставати предметом дискусії в культурному менеджменті.

Досконала конкуренція - ринкова структура, якій властива велика кількість незалежних продавців та покупців, вільне входження в ринок та вихід з нього.

Духовна культура (духовне виробництво) - один із трьох складників у поширеному поділі культури на матеріальну, соціальну та духовну. До сфери духовної культури тією чи іншою мірою належать такі галузі, як релігія, мистецтво, філософія, наука, мораль, право, політика.

Економіка культури - галузь, яка охоплює виробництво, розповсюдження та споживання культурних продуктів, і включає різноманітні сектори: від кіно та музики до літератури та мистецтва

Економічна система - сукупність усіх видів економічної діяльності людей у процесі виробництва, обміну, розподілу, споживання товарів і послуг.

Економічне благо — матеріальні речі й послуги, що використовуються для задоволення людських потреб, які можна отримати в кількості, обмеженій ресурсами і потенціалом виробництва.

Економічне зростання - процес кількісно-якісних зрушень у межах технологічного способу виробництва, виражається у збільшенні обсягів суспільного виробництва.

Експертний консалтинг - форма консалтингу, при якій на сформульовану клієнтом завдання, консультант самостійно, спираючись на власні досвід і знання, дає готове (найчастіше типове) рішення

Елітарна культура (від лат. electus, фр. elite - обраний, кращий)- культура, зорієнтована на потреби певної (елітарної, вищої у певному відношенні) частини суспільства.

Європоцентризм - світоглядна установка, відповідно до якої Європа із властивим їй духовним укладом є центром світової культури і цивілізації, зразком для всіх інших народів.

Заява про місію - визначення мети існування культурного закладу або проекту («the reason why we exist»). У ній формулюється фундаментальна позиція культурного/мистецького продукту та ставлення до внутрішньої організації, наприклад, співробітників та навколишнього середовища, зокрема, груп за потребами та вимогами.

Ідентичність (від лат. identifico - ототожнювання) - усвідомлення особистістю своєї приналежності до певної групи, свого статусу і ролі.

Імідж (англ. image) — враження від певного товару, підприємства (фірми), особи, яке створюється рекламою.

Інкультурація - входження в культуру, тобто процес у ході якого індивід засвоює традиційні й характерні для культури, до якої він належить, способи мислення і дій.

Інсталяція (від англ. installation - установка, розміщен-ня, монтаж) -просторова композиція, що створюється з побутових предметів, промислових матеріалів, головною метою якої є створення художньо-смыслового простору, який дозволяє актуалізувати смисли та почуття, що недоступні нам у буденності.

Інтермецо - музична п'єса, яка розташовується між двома іншими номерами, відрізняючись від них за характером і настроєм; невелика самостійна інструментальна п'єса вільної форми.

Інтерпретація (від лат. interpretatio - посередництво) - тлумачення текстів, орієнтоване на реконструкцію і конструкцію смислів.

Інформаційний ресурс – використання інформації як засіб виробництва та безпосередню виробничу силу.

Інформаційно-методичному ресурсі об'єднані всі можливі засоби і способи організаційно-методичного керівництва, інформаційно-методичного забезпечення, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері соціально-культурної діяльності.

Інформація - реальність, яка несе в собі характерні ознаки предметів та явищ природи, які проявляються у просторі і часі.

Інфраструктура ринку - комплекс елементів, інститутів та видів діяльності, що створюють організаційно-економічні умови для функціонування ринку, так і сукупність установ, організацій, державних та комерційних підприємств і служб, що забезпечують нормальне функціонування ринку

Кадровий (інтелектуальний) ресурс - номенклатура фахівців, а також технічного і допоміжного персоналу, за своїми характеристиками, перш за все, професійного і інтелектуального рівня, відповідних призначенню (набору функцій) організації та забезпечують якість виробленого культурного продукту (благ і послуг).

Комерційні процеси - це процеси, які пов'язані зі зміною форм вартості, тобто з купівлею-продажем товару

Комерційно-посередницька діяльність - це оперативно-організаційна система, яка направлена на забезпечення процесів купівлі-продажу з розрахунком поточних і

перспективних ринкових змін з метою повного задоволення попиту населення в отриманні прибутку

Консалтинг - діяльність з консультування виробників, продавців, покупців з різних питань у сфері фінансової, юридичної, технологічної, технічної та іншої діяльності

Концепції культурної політики – це насамперед створені на місцевому, регіональному, а подекуди й національному рівні, підходи до планування культурного розвитку, які об'єднують найбільшу кількість гравців та інституцій у спільному процесі осмислення й роботи

Культурологія - філософська дисципліна, що вивчає найбільш загальні закони буття культури як способу життя людини в його цілісності.

Культурна антропологія - порівняльне вивчення різних культур, субкультур з метою пояснення схожості та відмінностей, сталих та мінливих моментів соціокультурного життя.

«Культурна глобалізація» - прискорення інтеграції націй у світову систему у зв'язку з розширенням сучасних транспортних засобів та економічних зв'язків, формуванням транснаціональних корпорацій та світового ринку, впливом засобів масової інформації.

Культурна діяльність - сукупність закладів та інституцій, що займаються виробництвом і поширенням культури

Культурна індустрія - вид економічної діяльності, яка напряму стосується мистецтва і культурної спадщини

Культурний продукт (культурні блага) – товари та послуги, що виробляються (тиражуються) в процесі культурної діяльності на основі творів і служать для задоволення громадянами своїх творчих, духовних, дозвіллевих потреб (видання, фільми, та їх демонстрація, аудіо-продукти (фонограми, аудіо-альбоми), вироби ужиткового мистецтва, театральні та циркові вистави, концерти тощо).

Масова культура - сукупність явищ сучасного соціокультурного процесу, орієнтованих на формування споживацького типу людини, на знижений рівень сприйняття, розважальність і маніпулювання на цій основі її свідомістю.

Матеріальна культура – це система цінностей, яка є продуктом матеріального виробництва, що задовольняє матеріальні потреби людей

Менталітет (англ. mental — психічний) — погляди й оцінки різних груп людей, зумовлені стилем життя, вихованням, освітою та культурою.

Ментальність (англ. mental) — популярний психологічний термін, що визначає різницю у сприйнятті суспільних явищ людьми з різних політичних систем або з різними поглядами на життя, зумовленими різними рівнями виховання, освіти та культури. Ментальність необхідно враховувати, розробляючи рекламні звернення й аргументи для цільової аудиторії.

Мерчандайзинг – явище, коли культурний продукт стає основою для продажу супутніх товарів

Міжнародна культурна співпраця - принцип культурної політики, який сприяє взаєморозумінню народів, створенню у їх відносинах атмосфери поваги, довір'я, діалогу і миру та базується на відмові від спроб встановлення будь-яких форм нерівності, підкорення або заміни однієї культури іншою, на рівновазі в культурних обмінах.

Монополізм — наявність монопольних утворень, використання ними монопольної влади.

Монополія - окремі великі підприємства, або об'єднання кількох підприємств, які виробляють абсолютну кількість продукції певного виду і тому впливають на процес ціноутворення, привласнюють монопольні прибутки

Морально-етичний ресурсу – ресурс, що використовується для виробництва культурного продукту; необхідний для реалізації сукупності принципів, норм і вимог, що

визначають узгодженість професійно-моральних позицій, норм спілкування і поведінки учасників соціально-культурної діяльності, заснованих на збігу їх інтересів і доброї волі.

Навчальний консалтинг - форма консалтингу, що дозволяє на реальних прикладах або в обстановці, максимально наближеній до реальних умов роботи, навчити співробітників самостійно вирішувати задачі певного роду.

Нематеріальне виробництво — це процес виробництва, що здійснюється за межами матеріального виробництва.

Нормативний ресурс - масив правових і організаційно-технологічних документів і інструктивно інформації, що визначає організаційний порядок підготовки і проведення соціально-культурної діяльності

“Ноу-хау” - це сукупність технічних знань виробничого, комерційного та іншого досвіду, необхідного для виготовлення певного виробу, відтворення виробничого процесу тощо.

Об’єкти власності - все те, з приводу чого між людьми формуються відносини належності, володіння, розпоряджання та використання в їх економічному та юридичному змісті.

Оподаткування – спосіб регулювання доходів і джерел поповнення державних коштів

Організований ринок – це упорядкований ринок, ступінь упорядкованості якого визначається правилами торгівлі, які можуть у різній мірі регламентувати процеси купівлі-продажу того чи іншого виду активів - товару, послуг, цінних паперів, валюти і т.п.

Освіта - цілеспрямований процес виховання і навчання в інтересах людини, суспільства, держави, що супроводжується констатацією досягнення громадянином встановлених державою освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Податки – вилучення на користь держави заздалегідь визначеної і встановленої в законодавчому порядку частини доходу господарюючого суб'єкта.

Посередник - юридична або фізична особа, яка знаходиться між іншими конкурентами комерційного процесу та виконує функції зведення для обміну товарами, послугами та інформацією.

Протекціонізм - державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної

Процесний консалтинг - форма консалтингу, яка полягає у спільній роботі консультанта з персоналом і керівництвом компанії-замовника над розробкою та впровадженням рішень

Реклама - спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яка розповсюджується в будь-якій формі і будь-яким способом з метою прямого або опосередкованого одержання прибутку.

Рекламна діяльність - діяльність по замовленню, виготовленню та розповсюдженню реклами.

Ринкова економічна система - сукупність механізмів та інститутів, за допомогою яких здійснюється обіг ресурсів, продуктів, капіталів, грошей у суспільній економіці.

Ринок - це сукупність економічних відносин, що базуються на регулярних обмінних операціях між виробниками товарів (послуг) та споживачами..

Ринок досконалої конкуренції - ринок, якому властива велика кількість незалежних продавців і покупців, а також вільне входження в ринок.

Ринок інтелектуальної власності - це різні об’єкти інтелектуальної власності (патенти, ліцензії, проекти, „ ноу-хау ”, програми, наукові прогнози тощо). Це відносини, що виникають і розвиваються між людьми з приводу створення і привласнення названих об’єктів власності.

Ринок інформації - певна сукупність відносин економічної власності між виробниками, посередниками та споживачами інформації у процесі купівлі-продажу різних видів інформаційних послуг та привласнення прибутків через механізм цін.

Роялті — авторські відрахування, платежі, одержані власником як винагороди (компенсації) за право використання ліцензії.

Світогляд - історично зумовлена система понять осмислення світобудови, яка містить найбільш загальні уявлення про світ та місце людини в ньому.

Скандинавський аукціон - інтернет-аукціон, в якому стартова ціна торгів по всіх товарах не перевищує 1 долару. Торги ведуться з фіксованим заздалегідь визначеним кроком підвищення ціни. Можливість зробити ставку є платною. Переможцем аукціону визнається учасник, який зробив останню ставку до моменту закінчення торгів.

Соціально-демографічний ресурс - сукупність фізичних осіб, які проживають на території конкретного регіону (міста, мікрорайону, селища).

Театр - вид сценічного мистецтва, що відображає життя в сценічній дії, яку виконують актори перед глядачами.

Творча діяльність - індивідуальна чи колективна творчість професійних працівників, результатом якої є твір чи його інтерпретація, що мають культурно-мистецьку цінність

Творча спілка - добровільне об'єднання професійних творчих працівників відповідного фахового напрямку в галузі культури та мистецтва, яке має фіксоване членство і діє на підставі статуту

Товар - суспільна форма продукту праці, що завдяки своїм корисним властивостям задовольняє потреби людей.

Франчайзинг - це форма бізнес-співпраці, коли успішна компанія (франчайзер) надає іншому підприємцю (франчайзі) право користуватися своєю відомою торговою маркою, готовою бізнес-моделлю, know-how та маркетинговими технологіями в обмін на плату (паушальний внесок і роялті).

Ціннісна орієнтація - вибіркове ставлення до сукупності матеріальних, соціальних і духовних благ та ідеалів, що розглядаються як об'єкти мети й засоби для задоволення потреб особи чи соціальної групи.

Цінова конкуренція - боротьба між товаровиробниками за споживача через зниження цін на товари і послуги без істотної зміни їхньої якості і асортименту.

Ціновий механізм — використання та розподіл ресурсів на основі цінових сигналів.

НАВЧАЛЬНЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІКА КУЛЬТУРИ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 028
«Менеджмент соціокультурної діяльності»
ОПП «Менеджмент культури»

Укладач:

ГЕТЬМАН Лариса Геннадіївна

Друкується в авторській редакції

Адреса видавця:
ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057)731-13-85. e-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education